

ЩО НОВОГО В НЕДІЛЮ

Чому я у цій машині?

Я сиджу нерушно. Якщо завмерти, пам'ять іноді вертається.

Але це не спрацьовує. Єдино, що точно, — те, що водій курить. Авто повне густого димовиська. Очі пече. Мене нудить. Волосся чоловіка сиве, на плечах — лусочки лупи. На дзеркалі заднього огляду теліпається на нитці перлів маленький хрестик.

Один по одному. Водій підхопив мене, притримав для мене дверцята, а інші вперлися очима, пороззявлявши роти: худий Франц Кралер, дурна пані Айнцінгер і маленький чоловічок, чие ім'я я ніяк не запам'ятаю.

Бо ж усі дні у санаторії «Тихе надвечір'я» як один схожі. За сніданком бубонить радіо, ти гуляєш собі парком, відчуваючи, як тобі болить спина, потім обід, ти переглядаєш газету і дратуєшся, доки працює телевізор; хтось дивиться, хтось спить, і завжди хтось жажливо бухикає. Потім опів на четверту, ось і вечеря, а після неї ти не можеш заснути і кожні пів години бігаєш до туалету. Іноді з'являються якісь відвідувачі, тільки до мене ніхто не приходить. Інколи хтось помирає, і його забирають. Але по тих, хто ще живий, чорна машина з водієм зазвичай не приїздить.

Ми зупиняємося на перехресті, троє патлатих підлітків переходять дорогу лельом-полельом, водій опускає вікно і кричить, що таких гівнюків, як вони, війна швидко наставила би на розум, а від того, що ті мають його на увазі, він тільки злиться. Водій рушає і далі щось бурмочучи під ніс спересердя.

І тут я згадую: на телестудію.

Але на яку програму? Я нахилиюся і питаю.

Водій обертається і безтямно дивиться на мене крізь хмари диму.

Я перепитую.

Йому до лампочки, — кричить він. Яка йому різниця!

Тож я більше нічого не кажу.

А він іде далі. Бачте, лишіть його у спокої! Хіба я за багато просив?

Тільки коли ми зупиняємося перед будівлею телебачення, він опановує себе. Вилізає, обходить машину й відчиняє мені дверцята. Тоді хапає мене за лікоть і підтягує до себе. Це нахабно, та насправді чоловігя допомагає мені вийти з авта й не впасти.

Фасад Функгауза¹ ще сіріший, ніж фасади навколо. Усі будинки у Відні зараз сірі, за винятком кількох темно-коричневих. Здається, що все місто вкрите брудом. Узимку небо кам'яне та низьке, влітку — жовтаве та вологе. Навіть це раніше було інакше. Якщо ви достатньо дорослі, то знаєте, що у цьому місті сміття, вугільного диму і собачого лайна навіть погода не така, як раніше.

¹ Будівля найстарішого радіоцентру у Відні, де розташована компанія суспільного телерадіомовлення «Österreichischer Rundfunk». — Тут і далі прим. пер.

Обертіві двері то крутяться, то раптом гальмують, і на мить я починаю боятися, що подорож моя тут і закінчиться, але долаю їх, і в холі на мене справді хтось чекає: худий як огудина молодик із розумним обличчям і круглими окулярами тисне мені руку і представляється відповідальним редактором Розенцвайгом.

— Дуже добре, — мовлю я у відповідь. Завжди приємно, коли молодь ввічлива, трапляється це не так часто. — Відповідальним за що?

— За програму.

— За яку саме?

Він дивиться на мене кілька секунд, тоді питає:

— Що нового в неділю?

— Гадки не маю.

— Програма!

— Що?

— Програма зветься так: «Що нового в неділю».

Що ця людина має на увазі?

— Сюди, будь ласка! — Молодик указує на двері в іншому кінці вестибюля. Я йду за ним, ми проходимо коротким коридором й опиняємося перед патерностером¹, що зовсім недобре.

Перша кабінка проїздить, за нею — друга, я маю зайти у третю, мені стає лячно, і вона теж проїздить повз. Ну ж бо, кажу я собі, бувало й гірше. Коли переді мною виринає четверта кабінка, я заплющую очі і, хитаючись, роблю крок уперед. І потрапляю всередину, але був би впав, якби молодик не схопив мене за плече. Добре, що він так швидко зреагував.

— Пустіть мене, — кидаю я.

¹ Пасажирський ліфт, що складається з відкритих кабінок без дверей, які безперервно рухаються по колу так, що одні кабінки ідуть у шахті вгору, а інші — вниз.

Звісно, виходити іще важче. Але він бачить, чого я хочу, кладе руку мені на спину і трохи підштовхує. Я виходжу, хитаючись, на щастя, хлопчина знову мене підтримує.

— Не робіть цього, — кажу я.

Пахне пластиком, звідкись доноситься стугін великих машин. Ми ідемо коридором, ліворуч і праворуч висять підписані світлини усміхнених людей. Я впізнаю кількох: Пауля Гьорбігера, Максі Бьома, Йоганну Матц¹, а ще Петера Александера², який чомусь надряпав під своїм підписом: «Велика подяка моїй любій і дорогій публіці».

Юнак відчиняє двері з написом «Гримерна». Перед гримувальним дзеркалом сидить товстун із широкою бородою, позаду нього стоїть візажистка і працює пензликком над його обличчям. Коли вона відходить, він так несподівано підхоплюється, що я здригаюся, і обіймає мене. Від нього тхне лосьйоном після гоління і пивом. Схвильованим від щастя голосом він запитує: «Як ся маєш, Францле?»

Я бурмочу, що все добре, як завжди прибріхую, а зараз і поготів. Намагаюся не дихати. Його борода лоскоче мені щочку.

— А ти? — видихаю я.

— О, Францль, що я можу сказати. Лізль померла два роки тому, а з Вурміцером усе вийшло кепсько. А казав же я йому: «Фердлю, ти маєш зараз зробити це в ім'я старої дружби», але хіба він схотів слухати? І ти знаєш, краще би я залишився із Зенгером, але він що ступить, то збреше.

¹ Знані в минулому австрійські театральні актори та актори кіно.

² Петер Александер (1926–2011) — австрійський співак, актор, піаніст і пародист.

Я задихаюся. Хто це в біса такий? Хто ці люди, про яких він говорить? Нарешті він відпускає мене, знімає з вішалки грубу вилянулу куртку з кістяними гудзиками, велику, як намет, накидає її і виходить.

Я сідаю. Візажистка починає працювати над моїм обличчям і запитує, як це завжди роблять візажисти, чим я займаюся і що мене привело на програму. Вони ніколи нічого не знають заздальгідь, вони ніколи нікого не знають, вони ніколи не шукають, вони завжди питають.

— Пан Вільцек — режисер, — каже молодик, який мене сюди надвів. Я би хотів, аби він назвав мені своє ім'я, але молодь уже не вміє триматися до пуття.

Звісно, тепер вона запитує, які фільми я зняв, і я перераховую три мізерні назви з тим самим нудотним відчуттям, що й завжди: «Петер танцює з усіма» з Петером Александером, «Густав і солдати», також із Петером Александером і Гюнтером Філіпом, і «Останній ковток дорогою додому» з акторами, яких я не пам'ятаю.

І тепер, звісно, вона запитує про Петера Александра. Який він? На диво, він ніколи не приходив до неї на макіяж. Вона б охоче з ним познайомилася.

Я розповідаю анекдот, який розповідаю завжди. У перший же день зйомок Петер танцював з усіма, він знав усі свої репліки напам'ять. Потім графік зйомок довелося терміново змінити, і молода актриса, ім'я якої я не хочу називати, бо ж і зараз вона досить відома, вивчила репліки тільки цього дня, а Петер подивився на неї і сказав: «Любонька моя, репліки схожі на коней, хочете знати чому?»

Боже, на кого я у дзеркалі схожий! У нас в санаторії «Тихе надвечір'я» немає дзеркал, бо ніхто самотужки не голиться, щоранку це робить доглядач Зденек. І тому

видовище несподіване: очі глибоко позападали, шкіра висить мішками, губи порепалися, сіра шкіра на лисій голові взялася зморшками. Піджак сидить навкис, бо плечі всередині вже вужчі, краватка не лише заплямована, але й погано зав'язана, але це не моя вина, бо я вже давно не вмію зав'язувати краватки, це робив Зденек. Невже він не може попилльнувати? Хіба часто одного з нас показують по телебаченню? Я заплющую очі, щоби не дивитися на себе. Щось шипить, голову мені обдуває холодний вітер із балончика з лаком для волосся. І нащо це? У мене майже немає волосся.

— Звісно, чому? — запитує гримерша.

Що відбувається?

— На коней, сказав він, а чому?

Чого вона від мене хоче?

— Гарзд, — каже вона після паузи. — Домовилися.

Я підводжуся, коліна підгинаються, гримерша і молодик підтримують мене.

— Не хвилюйтеся, — каже молодик, виводячи мене в коридор. На стінах висять підписані світлини Пауля Гьорбігера, Йоганни Матц і Петера Александра. Колись я працював із ним.

— Професор Конрадс ставитиме вам лише ті запитання, які ми вже обговорювали на попередній співбесіді. Розкажете кілька старих добрих баєчок, і все буде гарзд. Професор Конрадс завжди ставить лише ті запитання, які для нього заздальгідь написали редактори. А редактор у даному разі — це я. Він ніколи не імпровізує.

— Мені треба в туалет.

Він дивиться на годинник. Розенблат! Не знаю, звідки я це знаю, але це його прізвище. Щось у ньому мене непокоїть, але не можу зрозуміти, що саме.

Він указує на двері.

— Але швидко, будь ласка.

Я заходжу всередину. Все дуже складно: пальці затерпли і погано відчують пряжку ремня і гудзики на штанах, тож спустити штани непросто, а сидіння унітаза занизьке. Ще й рулон паперу падає на підлогу. Я нахилиюся, але коли намагаюся підняти його, він розгортається далі і зникає у щілині під стіною кабінки.

Я чую кроки, хтось ходить туди-сюди, кличе мене на ім'я: «Пане Вільцек, треба поспішати до студії!»

— Так, так! — кричу я.

— Це ж прямий ефір!

— Звісно, за хвилину. За хвилину!

Там уже кілька людей. Я чую схвильовані голоси. І я теж ніби впорався з усім, але встати пекельно важко, бо сидіння надто низьке, а далі треба застібати гудзики на штанах і пряжку ремня. Роблю я все так повільно, як воно того вимагає. Якщо поспішаю, то тільки длубаюся.

Я виходжу з кабінки. Там стоять п'ятеро чоловіків і три жінки. Вочевидь, усі вони чекають на мене. Хіба жінкам дозволено сюди заходити? Невже ми знову зайшли так далеко, що немає нічого святого? Але перш ніж я встигаю поскаржитися, вони оточують мене — хтось підтримує справа, хтось зліва, а третій штовхає, не дають навіть руки помити.

— Програма вже почалася, — каже котрийсь.

— Другого гостя ми вивели, — мовить інший.

— Заходьте. Ви одразу потрапите у прямий ефір, — каже третій.

Сталеві двері відчиняються, ми опиняємося у студії. Кімнатою безшумно пересуваються дві камери, я чую пронизливе дзижчання софітів, зі стелі на дрютах звисають мікрофони. У центрі облаштовано невелику

літку вітальню: квітчасті шпалери із прибитими до них пейзажами у золочених рамах, канапа, крісло, столик із кавовими чашками. На канапі сидить якийсь здоровань із бородою, вдягнений у грубу куртку. Поруч із ним — чоловік, якого я знаю, його завжди показують по телевізору в санаторії «Тихе надвечір'я», але я не можу згадати його ім'я. Саме зараз він підспівує тихій музиці, що лунає із гучномовця, знову і знову цілуючи кінчики власних пальців. Хтось штовхає мене вперед, я мало не перечіпляюся через кабель, яким мене затягують повз камеру, і ось я вже сиджу поруч із бороданем на канапі.

Ведучий більше не співає, він говорить про мене. Це особлива втіха, каже він дивним співучим голосом, що з ним Франц Вільцек, його дорогий старий друг!

А я його навіть не пригадую. Знаю, що мені часом зраджує пам'ять, але я справді досі ніколи не зустрічав цю людину.

Він розвертається і йде до мене із простягнутою рукою. «Францль, дороженький!» Перша камера рухається навколо нього по колу, а друга повертається до мого обличчя, червоне світло перескакує з однієї на іншу, і на моніторі я бачу себе, із силуваною посмішкою і великими мішками під очима.

Його прізвище — Конрадс! Раптом я згадав: Гайнц Конрадс, гріх мені нарікати на свою пам'ять. Але я справді раніше ніколи його не зустрічав. Я тисну йому руку, не підводячись. Його маленькі пороссячі оченята гнівно блимають. Він явно незадоволений тим, що мусить нахилитися до мене.

Він повертається до камери і далі говорить про мене. Він читає з купи карток, але розтягує слова на такий здивований, розгублено-задумливий лад, що здається, ніби в кожну конкретну мить витягує те, що